

MATERIAŁY POMOCNE DLA PEŁNIĄCYCH FUNKCJE CEREMONIARZA:

DOKUMENTY PODSTAWOWE*:

- **KONSTYTUCJA O ŚWIĘTEJ LITURGII** z 4 grudnia 1963 r.: nr. 7-8, 10-14, 21, 22§3, 24, 26-30, 34, 48.
- **OGÓLNE WPROWADZENIE DO MSZAŁU RZYMSKIEGO**, 2002: nr 106.
DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 16-29, 34, 42-45, 49, 91, 95-97, 100, 107, 109-111, 119, 120, 169, 170, 273-275, 294, 310, 336.
- **WSKAZANIA EPISKOPATU POLSKI PO OGŁOSZENIU NOWEGO WYDANIA OWMR** przyjęte na 331. Zebraniu Plenarnym KEP 9.03.2005 r.: nr. 1-3, 7, 8, 46-54.
- **OGÓLNE WPROWADZENIE DO LITURGII GODZIN: DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH**: nr. 241-253, 263-266.
- **WPROWADZENIE DO 2 WYD. LEKCYONARZA MSZALNEGO**: nr. 78-88.
- **CEREMONIAŁ LITURGICZNEJ POSŁUGI BISKUPÓW**, 2013: nr. 34-36, 125, 126, 128.
DLA WSZYSTKICH POSŁUGUJĄCYCH: nr. 65, 68-83, 99-109.

***CEREMONIARZ POWINIEN WIEDZIEĆ WSZYSTKO TO, CO, JAK I DLACZEGO ROBIĄ POSZCZEGÓLNI POSŁUGUJĄCY** (patrz: pozostałe „Krótkie Pomoce Liturgiczne” – poniższy kod QR).

OPRACOWANIA Z LITURGIKI:

- Nadolski B. **LITURGIKA**, wyd. 2, 2011-2014 (4 tomy).
- Sinka T. **ZARYS LITURGIKI**, wyd. 5, 2005.

FORMACJA LITURGICZNA:

- Szczepaniec S. (red.) **CEREMONIAŁ POSŁUG LITURGICZNYCH**, Kraków 1987.
- Bać T. (i in., red.) **KATECHIZM SŁUŻBY LITURGICZNEJ**, wyd. 3, Katowice 2012.
- Kucharska I., Kosmowski W., Piotr Kulbacki P. (red.) **TRIDUUM PASCHALNE. PODRĘCZNIK**, wyd. 3, Kraków 2015.
- Rzeźwicki G. **OD KANDYDATA PRZEZ STOPNIE MINISTRANTA, FUNKCJĘ LEKTORA I CEREMONIARZA DO ANIMATORA**, wyd. 5, Tamów 2016.

WYBRANE ZASOBY INTERNETOWE:

- DOKUMENTY LITURGICZNE: liturgia.episkopat.pl
- NAJNOWSZE DOKUMENTY KOŚCIOŁA POLSKIEGO O LITURGII: pomocniczy.diecezja.swidnica.pl/index.php/liturgia

– **CENTRALNA DIAKONIA LITURGICZNA:**
www.oaza.pl/cdl/

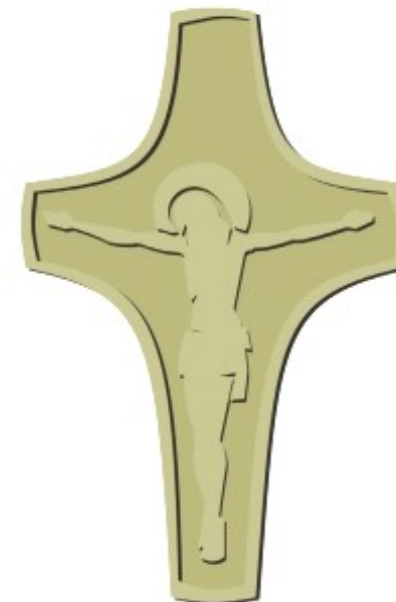
Strona zawierająca więcej materiałów dotyczących funkcji liturgicznych: www.oaza.pl/cdl/ksl/

Centralna Diakonia Liturgiczna
Ruchu Światło-Życie

KRÓTKIE POMOCE LITURGICZNE

CEREMONIARZ

PRZYGOTOWANIE I SPOSÓB WYKONANIA POSŁUGI

oprac. Wojciech Kosmowski
odpowiedzialny za CDL
red. techniczna: Patrycja Kulczewska
sekretariat.cdl@gmail.com

we Wspomnienie św. Ignacego z Loyoli, prezbitera, AD 2018

Seria **KRÓTKICH POMOCY LITURGICZNYCH** powstała jako narzędzie dla posługujących, w celu lepszego wypełniania funkcji. Z tych opracowań mogą korzystać osoby o różnym doświadczeniu: by rozszerzyć lub uporządkować wiedzę. Pierwsza edycja **KPL** ukazywała się w „Wieczniku” w latach 2006-2008. W obecnej, **2 edycji**, poprawiono zarówno kwestie merytoryczne, jak i szatę graficzną, uwzględniono najnowsze prawodawstwo liturgiczne. Nadto zamieszczono odnośnik (adres i QR kod) do strony internetowej zawierającej szersze opracowania i więcej źródeł dotyczących danej funkcji liturgicznej.

„Każdą celebrację liturgiczną należy starannie przygotować przy zgodnym współdziałaniu wszystkich zainteresowanych oraz przy użyciu mszału i innych ksiąg liturgicznych, tak co do strony obrzędowej, jak i spraw duszpasterskich czy muzyki. Dokonuje się tego pod kierunkiem rektora kościoła, uwzględniając także zdanie wiernych w sprawach, które ich bezpośrednio dotyczą. Kapłanowi zaś przewodniczącemu celebracji przysługuje zawsze prawo decydowania o tym, co należy do jego zadań”. (OWMR 111)

WPROWADZENIE

Funkcja **CEREMONIARZA** służy temu, by czynności sakralne były należycie zorganizowane i wykonywane przez posługujących w sposób godny, pobożnie, w należyтым porządku i z możliwie największym pożytkiem duchowym dla wiernych. Do jego zadań należy także dbałość o piękno celebracji. Jest on więc potrzebny zarówno w czasie przygotowania liturgii, jak i w czasie jej trwania. Sprawuje swoją funkcję w ścisłym porozumieniu z celebransem i we współpracy z innymi posługującymi.

MODLITWY CEREMONIARZA

Każda funkcja liturgiczna jest świętym posługiwaniem, w którym człowiek jednoczy się z Chrystusem uobecniającym swe zbawcze dzieło. Jest to również służba wobec ludzi, którzy zgromadzili się na wspólną celebrację. Posługujący powinien więc modlić się – nie tylko za siebie, lecz także za tych, którym służy.

Przed liturgią: Przyjdź, Duchu Święty! Udziel mi łaski godnego pełnienia zadań ceremoniarza w świętej liturgii Kościoła, a wszystkim pełniącym wyznaczone funkcje udziel daru gorliwości i współpracy. Spraw, abymy przez piękno spełnianych funkcji, pomogli wszystkim zgromadzonym zbliżyć się do Ciebie.

Po liturgii: Dzięki Ci, Duchu Święty, za powołanie mnie do pełnienia zadań ceremoniarza w świętej liturgii Kościoła. Spraw, abym upodobał się coraz bardziej do Chrystusa i pomagał innym umiłować posługiwanie w liturgii.

DZIESIĘĆ PRZYKAZAŃ CEREMONIARZA:

- I Dbaj o to, by liturgia przebiegała w sposób piękny, prosty, w należyтым porządku i z możliwie największym pożytkiem duchowym dla wiernych.
- II Nie zaniedbuj osobistej formacji w zakresie teologii, historii i prawa liturgicznego.
- III Pełnienie funkcji ceremoniarza nie powinno przeszkodzić Tobie w dobrym przeżywaniu liturgii.
- IV Starannie przygotuj każdą liturgię, z udziałem wszystkich zainteresowanych.
- V Dbaj o to, by ich formacja była nie tylko techniczna, ale również duchowa.
- VI Przygotuj w razie potrzeby inny wariant przebiegu celebracji i uprzedź o tym posługujących.
- VII Podczas pełnienia posługi powinieneś być jak powietrze – niezbędny, ale niewidoczny.
- VIII Nie rób wszystkiego sam podczas liturgii – prowadź do tego posługujących.
- IX Podejmuj interwencje w sposób naturalny i tylko wtedy, gdy są niezbędne.
- X W czasie liturgii podejmuj decyzje samodzielnie, niezależnie od podpowiedzi czy wątpliwości innych jej uczestników.

LEGENDA – symbole stosowane na rysunkach:

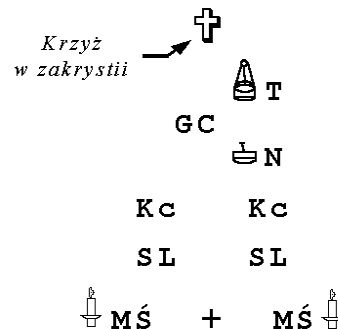
(oprac. Tomasz Masiór na XXVII KO)

A - akolita	☩ - świeca
B - biskup	☩ - mikrofon
C - ceremoniarz	☩ - łożka i kadzielnica
D - diakon	☩ - mitra i pastorał
GC - główny celebrans	☩ - ewangeliarz
Kc - koncelebrans	☩ - palka
L - lektor	☩ - puryfikaterz
M - ministrant mitry	☩ - kielich
MK - ministrant księgi	☩ - puszka
MM - ministrant mikrofonu	☩ - patena
MO - ministrant ołtarza	☩ - ampułki
MŚ - ministrant światła	☩ - skłádka pieniężna
MW - ministrant wody	☩ - dar dla kultu Bożego
N - nawikulariusz	☩ - dar dla potrzebujących
P - ministrant pastorału	☩ - dar pieniężny
PS - psalterzysta	☩ - waskulum
SD - służba darów	
+ - ministrant krzyża	
T - turyferariusz	

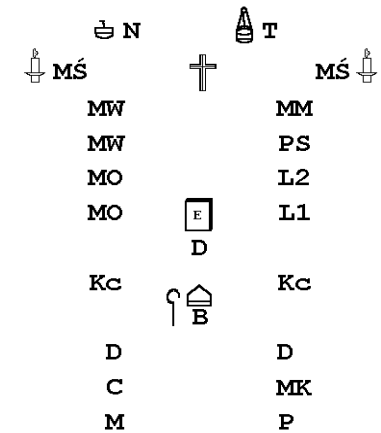
TAB. 1. PODZIAŁ FUNKCJI LITURGICZNYCH
- WARTO STOSOWAĆ PRZY KAŻDEJ CELEBRACJI

OBCHÓD I DATA	
POSŁUGI LITURGICZNE	
EUCHARYSTIA	
Liturgia słowa: Lekcjonarz tom S.....	
Formularz: S.....	
Akt pokuty - formula: S.....	
Prefacja: nr (śpiewana S..... /czytana S.....)	
Modlitwa eucharystyczna: S..... / wspomnienie tajemnicy dnia	
Błogosławieństwo końcowe: S.....	
INNE UWAGI: ...	
Miejsce celebracji	
Godzina celebracji	
Godzina próby zespołu	
Główny Celebrans	
FUNKCJA	POSŁUGUJĄCY (wspólnota, IMIĘ I NAZWISKO)
CEREMONIARZ	
POMOCNIK CEREMONIARZA - prezbiterium	
LEKTOR 1 (L 1)	
* LEKTOR 2 (L 2)	
PSALTERYZYSTA	
MINISTRANCI ŚWIATŁA (MŚ 1.2)	
MINISTRANT KRZYŻA (+)	
* MINISTRANCI KADZIDLĄ (T, N)	
MINISTRANT KSIĘGI (MK)	
MINISTRANCI OŁTARZA (OŁ 1.2)	
<i>np. MINISTRANT WODY (MW), MINISTRANCI MITRY I PASTORAŁU (MM, MP)</i>	
POMOCNIK CEREMONIARZA - kom, mp, dary	
KOMENTATOR LITURGICZNY	
<i>(jakie komentarze?)</i>	
MODLITWA POWSZECHNA (..... osób)	
<i>(ile?)</i>	
POSŁUGA DARÓW	
<i>(jakie DARŹ? ile OSÓB?)</i>	
SŁUŻBA ŁADU (..... osób)	
<i>(ile?)</i>	

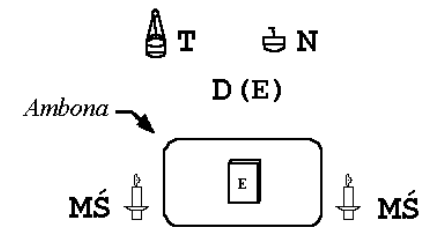
RYS. 1. USTAWIENIE W ZAKRYSTII PRZED EUCHARYSTIĄ:

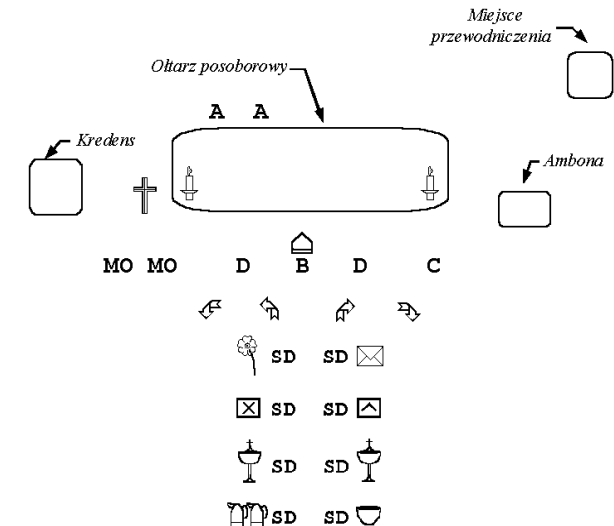
RYS. 2. PROCESJA WEJŚCIA Z BISKUPEM:

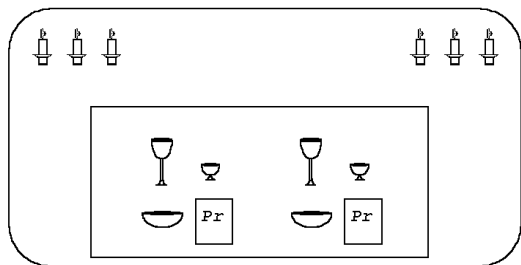
RYS. 3. PROKLAMACJA EWANGELII:

RYS. 4. PROCESJA Z DARAMI – Z BISKUPEM:

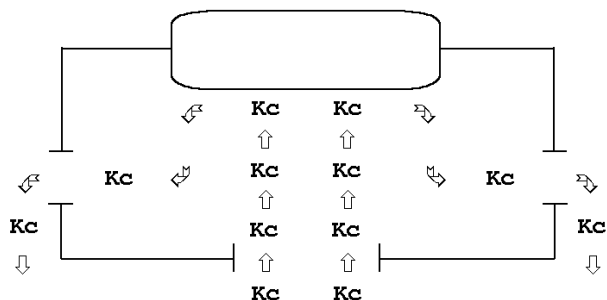

RYS. 5. USTAWIENIE PRZEDMIOTÓW NA OŁTARZU PRZEDSORBOROWYM PODCZAS KOMUNII ŚW. KAPŁANÓW W KAPLICY:

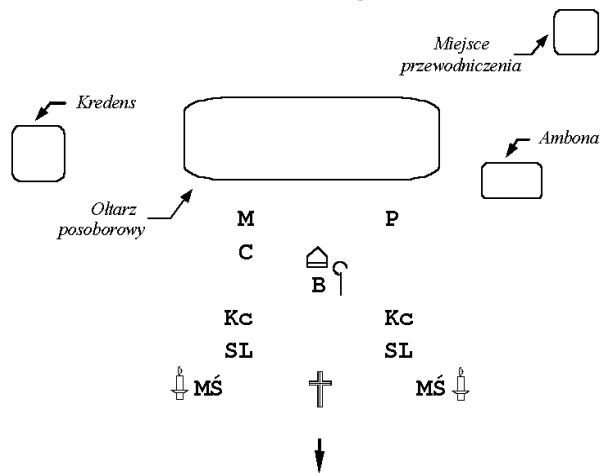
LUD

RYS. 6. SPOSÓB PODCHODZENIA KAPŁANÓW DO KOMUNII ŚW. W KAPLICY:

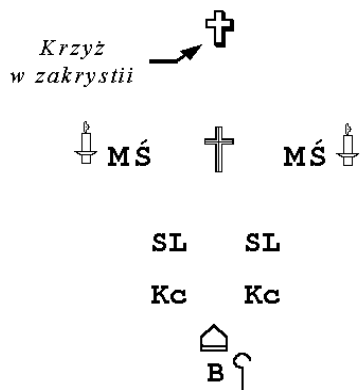

LUD

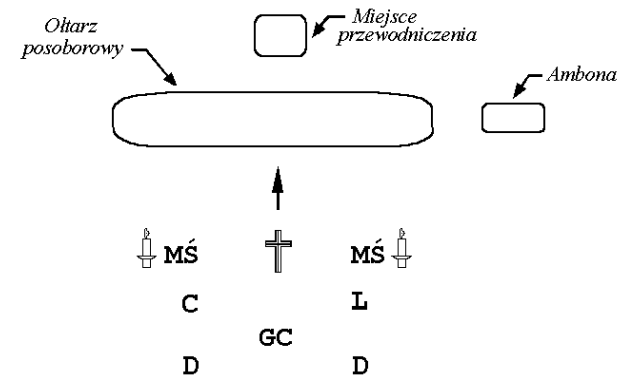
RYS. 7. WYJŚCIE DO ZAKRYSTII Z BISKUPEM W BAZYLICE:

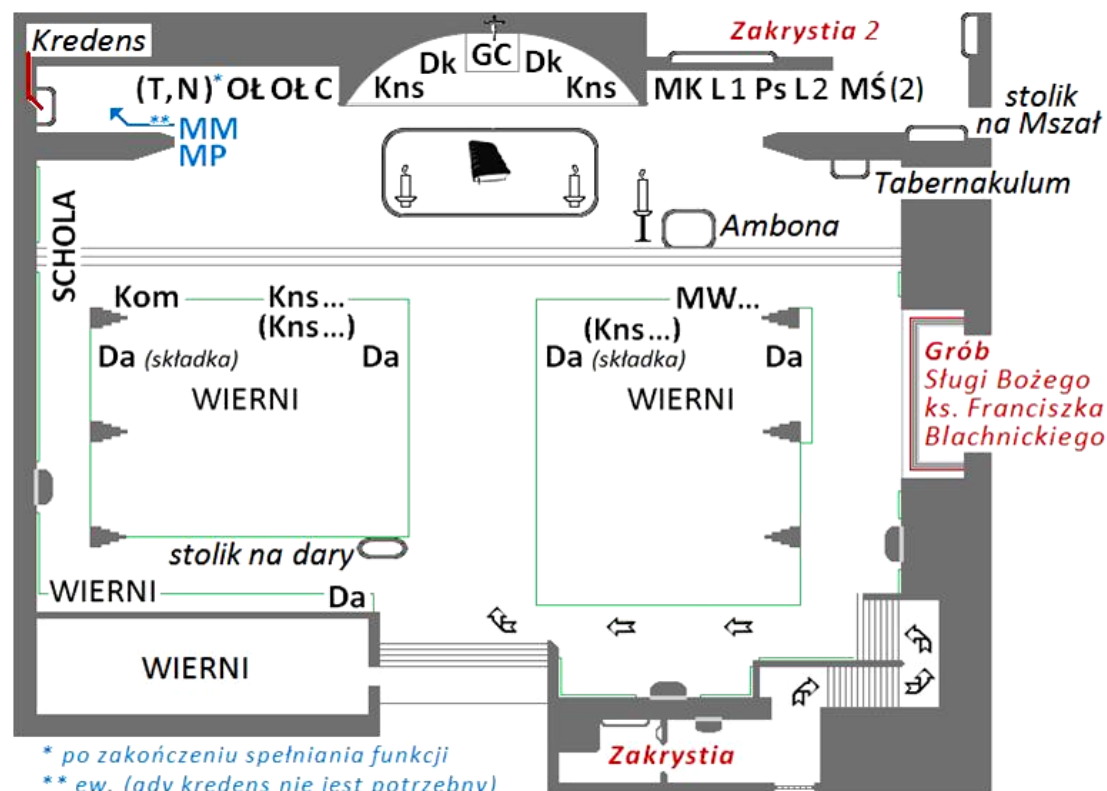
RYS. 8. USTAWIENIE W ZAKRYSTII PO EUCHARYSTII:

RYS. 9. LITURGIA GODZIN - PROCESJA WEJŚCIA BEZ BISKUPA:

RYS. 10. ZAJMOWANIE MIEJSC W I POZA PREZBITERIUM NA PRZYKŁADZIE TZW. DOLNEGO KOŚCIOŁA W KROŚCIENKU NAD DUNAJCEM:

* po zakończeniu spełniania funkcji
** ew. (gdy kredens nie jest potrzebny)

Do pełnienia różnych zadań w życiu należy się starannie przygotować, zwłaszcza, gdy jest to służba najwznioślejsza – samemu Bogu w czynnościach liturgicznych. Przygotowanie to powinno być różnorakie:

PRZYGOTOWANIE DALSZE

☞ DUCHOWE

Liturgia jest źródłem i szczytem życia chrześcijańskiego. Posługa liturgiczna nie ogranicza się tylko do czynności spełnionej w liturgii, lecz jest także diakonią we wspólnocie. Wskazane jest zaangażowanie osób pełniących funkcje liturgiczne w inne dzieło apostoelskie w rodzinie, parafii. Ceremoniarz powinien rozwijać w sobie cnotę pobożności, a także doskonałości inne cechy potrzebne w wykonywaniu tej funkcji np. komunikatywność, cierpliwość.

☞ TEOLOGICZNE

Ceremoniarz powinien znać biegle historię i istotę liturgii, Pismo Święte i teksty liturgiczne, a także zasady i przepisy kierujące przebiegiem czynności liturgicznych. Oprócz tego powinien być zaznajomiony z teologią pastoralną, aby tak potrafił pokierować akcją liturgiczną, by wierni uczestniczyli w niej w sposób możliwie najbardziej owocny. W przygotowaniu liturgii powinien kierować się duchem prawa liturgicznego i tradycją Kościoła lokalnego. Wiedza ta może być zdobyta podczas formacji w grupach apostoelskich i w czasie studiów teologicznych.

☞ WSPÓLNOTOWE

Przygotowanie do pełnienia każdej funkcji liturgicznej powinno dokonywać się we wspólnocie, np. podczas spotkań formacyjnych poświęconych rozważaniu tematu liturgii, tzw. kręgów liturgicznych oraz specjalnych kursów czy nawet całych programów formacyjnych.

PRZYGOTOWANIE BLIŻSZE

Ceremoniarz powinien bardzo dobrze znać (na pamięć!) przebieg i plan liturgii. W przypadku rozbudowanych celebracji warto, by opracował plan liturgii na piśmie i przekazał go wszystkim zainteresowanym: głównemu celebransowi, przewodnikowi chóru/organiście, zakrystianowi oraz swoim pomocnikom (główny ceremoniarz nie powinien w czasie liturgii zaglądać do tego planu!).

PRÓBY PRZED LITURGIĄ:

Ceremoniarz powinien każdorazowo **dopilnować, by przed liturgia odbyła się próba** (albo kilka prób), dla wszystkich albo tylko niektórych członków zespołu służby liturgicznej, w czasie której:

☞ jest ćwiczony sposób wykonywania poszczególnych funkcji, np. sposób niesienia świec, krzyża, okadzenie ołtarza; sposób formowania i przebieg procesji (wejścia, na Ewangelię, z darami, komunijnej, eucharystycznej) oraz wyjścia do zakrystii; w razie konieczności pokazywane są wzorcowe postawy i gesty liturgiczne,

- ☞ są ustalone miejsca, jakie mają zając posługujący w prezbiterium i poza nim (mogą zostać odpowiednio oznaczone),
- ☞ mają miejsce ćwiczenia artykulacji i dykcji dla pełniących służbę słowa: lektor, komentator, psalterzysta, schola/chór (może je prowadzić sam ceremoniarz albo jego pomocnik, kierownik chóru czy organista),
- ☞ dokonuje się uzgodnień między poszczególnymi uczestnikami celebracji (np. ministranci ołtarza i służba darów) – jak to wskazano pozostałych „Krótkich Pomocach Liturgicznych”,
- ☞ podawane są zasady doboru stroju przez posługujących, w szczególności:
 - ceremoniarz (główny) ubiera albę (gdy jej krój tego wymaga, to także humerał i pasek); jeśli ceremoniarzem jest diakon, to może on założyć dalmatykę,
 - w prezbiterium: może być dwojaki, tzn. alba lub komża (w zależności od panującego zwyczaju także sutanka, kołnierz, rewerenda); najlepiej, by cały zespół, a przynajmniej pełniący funkcje parami, mieli strój tego samego rodzaju,
 - poza prezbiterium, w tym pomocnik ceremoniarza: godny i odświętny, w żadnym wypadku zbyt swobodny, roboczy lub plażowy.

Podczas prób można posłużyć się schematami ilustrującymi przebieg procesji, zajmowanie miejsc w prezbiterium (patrz: dalsza część opracowania), a gdy warunki na to pozwalają, to także prezentacjami multimedialnymi czy zdjęciami obrazującymi konkretne miejsca sakralne.

Należy pamiętać, że **próba powinna uwzględniać nie tylko aspekty techniczne** (próba asysty), **ale także formację duchową** (krąg liturgiczny).

UZGODNIENIA Z INNYMI UCZESTNIKAMI CELEBRACJI

- ✓ **ceremoniarz** powinien znać wszystkie uzgodnienia oraz wszystkie elementy celebracji – w tym zakresie **ściśle współpracuje z celebransem, proboszczem i zakrystianem**;
- ✓ musi **znać miejsce**, w którym liturgia będzie sprawowana, wiedzieć jak działają mikrofony, nagłośnieni, skąd wziąć sprzęty, bieliznę liturgiczną, klucze itd. – w tym celu współpracuje z zakrystianem; jeśli układ prezbiterium, np. z powodu wystroju, nie sprzyja przeprowadzeniu celebracji – powinien to zmienić w porozumieniu **z pełniącymi posługę ładu** (np. kwiaty wokół ołtarza uniemożliwiają lub znacznie utrudniają jego obejście podczas okadzenia);
- ✓ osobom słabiej przygotowanym (poza szczególnymi sytuacjami, np. gdy w czasie bierzmowania wszystkie funkcje mają pełnić kandydaci) nie należy zlecać skomplikowanych posług, trzeba natomiast poświęcić im na próbę więcej czasu; jeśli członkowie zespołu służby liturgicznej pochodzą z różnych ośrodków, należy uzgodnić sposób wypełniania posług – najlepiej, by funkcje pełnione parami (ministranci ołtarza, światła, kadzidla oraz mitry i pastorału) pełniły osoby z jednego ośrodka;
- ✓ gdy przygotowywane są obrzędy, które są sprawowane rzadko, np. raz w roku (Triduum Paschalne) albo tylko raz w czasie istnienia parafii (konsekracja świątyni, poświęcenie dzwonów itd.) trzeba dobrze przećwiczyć przebieg tych obrzędów, najlepiej z uwzględnieniem kilku wariantów (np. dobra lub zła pogoda w czasie Wigilii Paschalnej), a najlepiej wybrać współpracowników – **pomocników ceremoniarza**, którzy mogą odpowiadać za służbę liturgiczną w prezbiterium,

np. prowadzić procesję wejścia (ceremoniarz główny i jego pomocnik zajmują miejsca po przeciwnej stronie prezbiterium) i poza prezbiterium np. za służbę ładu, komentatorów liturgicznych, osoby pełniące posługę darów, podających intencje modlitwy wiernych.

Jeśli jest to możliwe, **powinny się odbyć dwie lub więcej prób**. Ćwiczenia techniczne mogą się odbyć w podgrupach – pod kierunkiem pomocników ceremoniarza.

W pewnych okolicznościach, w których trudno o próbę (np. pielgrzymka), rozwiązaniem może być wybór doświadczonych posługujących lub większa „interwencja” w przebieg liturgii (np. doprowadzenie czytających do miejsca wykonywania ich funkcji przez ceremoniarza).

PRZYGOTOWANIE BEZPOŚREDNIE

TUŻ PRZED CELEBRACJĄ NALEŻY PAMIĘTAĆ O TYM, ŻE:

- ☞ ceremoniarz przychodzi do zakrystii co najmniej 15 minut (w dni powszednie) lub 30 minut (w święta i uroczystości) przed liturgią, aby dokonać ostatnich uzgodnień,
- ☞ powinien sprawdzić, czy przybyli wszyscy posługujący i czy wszystko jest przygotowane (zakres sprawdzenia powinien wynikać z dojrzałości i zgrania zespołu posługujących – im słabiej przygotowani, tym dokładniej sprawdzać),
- ☞ w razie potrzeby można raz jeszcze przećwiczyć wszystkie lub wybrane elementy celebracji (np. procesja na Ewangelię z diakonem, którego nie było na próbie),
- ☞ jeśli sytuacja tego wymaga, dobrze jest z góry przygotować alternatywne rozwiązania w każdym przypadku, który dopuszcza różne warianty, jakich nie da się jednoznacznie określić przed liturgią (np. wybór ME, liczba koncelebransów).

POSŁUGA W CZASIE LITURGII:

- ☞ w procesji wejścia i na zakończenie ceremoniarz idzie w pobliżu głównego celebransa (nie zajmując jednak miejsca przewidzianego dla diakona); w innych momentach liturgii miejsce wyznacza rodzaj obrzędu i potrzeba interwencji,
- ☞ gdy w prezbiterium jest dwóch ceremoniarzy jeden powinien być po stronie słowa, drugi – darów (jeśli warunki w miejscu celebracji tego wymagają, zazwyczaj do jego obowiązków należy także podawanie mikrofonu)
- ☞ można podawać krótkie, ciche instrukcje, zasadniczo po polsku (po łacinie tylko jeśli ma pewność, że są zrozumiałe), np. ruszamy, szybciej, wolniej, siadamy, idziemy przed ołtarz itd.
- ☞ w razie problemów: nie wolno wpadać w panikę, wykonywać jakiś gestów wyrażających rozpacz, zdenerwowanie, nie wolno śmiać się; ceremoniarz powinien zachowywać „kamienną twarz”, ma dawać wzór modlitewnej postawy w każdej sytuacji,
- ☞ interwencje w liturgii powinny mieć miejsce wtedy, gdy ingerencja w przebieg liturgii nie spowoduje większego zamieszania niż jej brak; należy także dobrze wybrać czas i miejsce interwencji.